

Verslag

Programmaraad Bodembeer

Datum: 6 oktober 2025
Tijd: 9.30 – 12.30 uur
Plaats: Seats2Meet, Connect Offices R1, Hoog Catharijne, Boven
Vredenburgpassage 116, 6e etage, Utrecht Centraal

Aanwezig:

Willem Hendriks (voorzitter)
Dirkjan Reijersen Van Buuren (Bodembewust)
Arjan uit de Bosch (RWS/LOBO)
Tom Meijerink (Branchevereniging Bodemenergie)

Arjan Sollie (VKB, VMMA)
Joop Jansen (Boskalis)
Henk Koster (SIKB)
Ronald Cornelisse (ODNL)
Sonja Kooiman (SIKB, secretaris)

Afwezig:

Jan Fokkens (VNO-NCW)
René Smolders (VNG)
Hans Boer (VA)

Marjon Verhoeven (KOBO-HO)
Mark van Lokven (UvW)

Gasten:

Maurits Hummel (ODNL)
Jan Willem Strebus (ODNL)

Marco Vergeer (Haskoning)
Olmo Doosje (TG/OchtendMensen)
Tijs Bergmans (TG/OchtendMensen)

1. Opening en vaststellen agenda

Willem Hendriks is de nieuwe voorzitter en heet iedereen welkom. Er zijn afmeldingen ontvangen van Jan Fokkens, Marjon Verhoeven en Mark van Lokven.

In combinatie met agendapunt 2 vindt een voorstelronde plaats.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Rondje langs de velden: wat speelt er bij de deelnemers?

De leden van de programmaraad delen de volgende actuele knelpunten en ontwikkelingen met raakvlak met kwaliteitsborging bodembeheer met elkaar:

Tom Meijerink / Branchevereniging Bodemenergie

Voor het programma Bodem, Ondergrond & Grondwater van het Ministerie van IenW loopt er nu een consultatie op de Nota Reikwijdte & Detailniveau van de PlanMER.

Voor lozingen van OBES-systemen komt het invoeringsbesluit te vervallen. Dit leidt tot een wildgroei aan eisen die gesteld worden. Er is contact met decentrale overheden om hierin hopelijk meer uniformiteit en daarmee lagere administratieve lasten te brengen.

Ronald Cornelisse / ODMWB en ODNL

Ronald ziet dat AI op LinkedIn wordt misbruikt om feiten te verdraaien. Bijvoorbeeld voor stikstofnormen spoort hem dat aan om het gesprek te voeren. Wat is er waar en wat niet? Dit komt verder terug in het agendapunt over het Jaarcongres.

Verder vraagt hij zich af wat de rol van de technische commissies is bij het uitzetten en ontwikkelen van nieuwe technieken binnen SIKB. Hij wordt indirect geconfronteerd met nieuwe boortechnieken voor GBES. Er is gezegd dat SIKB akkoord is, maar het is niet in de technische commissie voorbijgekomen. Henk geeft aan dat de TC niet besluitvormend is voor nieuwe boortechnieken, maar dat het CCvD & AC Bodembeheer uiteindelijk over de toepassing van SIKB-documenten besluit. Tenzij er een alternatieve werkwijze wordt aangevraagd; daarvoor is de route opgenomen in de BRL en de protocollen. Een verzoek moet dan worden ingediend bij SIKB, met als voorwaarde dat het bevoegd gezag toestemming heeft verleend. Ronald refereert aan een situatie waarin het bevoegd gezag onder druk werd gezet door een bedrijf 'omdat SIKB al akkoord is' maar dat is niet de volgorde. Onderdeel van de procedure voor de alternatieve werkwijze is dat éérst akkoord van het bevoegd gezag wordt verkregen, vóórdat het verzoek aan SIKB wordt voorgelegd. Goedkeuring door het bevoegd gezag is voor SIKB een voorwaarde om de aanvraag in behandeling te nemen.

Dirkjan Reijersen van Buuren / Vakgroep Bodembewust

De consultatie voor de wijziging van de Rbk komt langs. Hierin wordt verwezen naar protocol 9335-1. In 2023 is er vanuit SIKB een consultatie geweest op de inhoud van dit protocol. Nu komen er nieuwe wijzigingen langs ten opzichte van 2023, maar is er een nieuwe consultatie vanuit de kant van SIKB? Henk geeft aan dat de huidige consultatie over de aanwijzing in de regeling gaat en niet over de inhoud van de BRL. Als er behoefte is om nog naar de inhoudelijke wijzigingen in de BRL te kijken, is het advies om te mailen naar Jelle de Boer (SIKB).

Arjan uit de Bosch / RWS Leefomgeving namens I&W

Arjan is bezig met een Kennis- en Innovatieprogramma PFAS. Hierin staat het verzamelen en verspreiden van kennis over het stofgedrag tijdens bodemsaneringen centraal. De kwartiermakers van het programma zijn bezig om een aanbieding te formuleren aan het Ministerie van IenW. Het kennis en netwerkdeel komt bij RWS te liggen, bij Arjan en zijn collega Jan Frank Mars.

Arjan geeft aan dat wordt gewerkt aan een update van bodemrichtlijn.nl. De focus van Bodemrichtlijn.nl moet komen te liggen op technische zaken. Voor beleid, regelgeving en Kwalibo zijn andere kanalen beschikbaar, zoals IPLO en het Interpretatieloket Normdocumenten, waar slim naar verwezen moet worden. Henk vraagt of in het beheer / de actualisatie van Bodemrichtlijn.nl mogelijk een rol is weggelegd voor SIKB. Hij maakt de vergelijking met het BBCVM (op het gebied van bodembescherming) waarvoor Prosper Snoep van IenW ook naar SIKB kijkt. Het aanbod is om hierover in gesprek te gaan.

Arjan Sollie / VVMA en VKB

Arjan benoemt de overdracht van de toetsmodule BoToVa (Bodemtoets en Validatieservice) naar SIKB. De regionale normen moeten daarin landen, en daar is zeker aandacht voor nodig. RWS-WVL wil echter die naam niet meer gebruikt zien worden, dus de module zal anders worden genoemd. SIKB maakt in de plannen voor BoToVa onderscheid tussen het beleidsdeel en het beheer van de module zelf, want voor het ene deel is iets anders nodig dan voor het andere deel. De discussie over financiering loopt nog, maar Arjan spreekt zijn vertrouwen uit in de aanpak. Henk benoemt dat in de commissies alle partijen vertegenwoordigd moeten zijn als het gaat om normstelling en toetsing, dit

geldt ook voor alle partijen die een eigen norm hebben. Hiervoor kijken we naar ODNL om ons te helpen dit te bemannen. Er bestaat een risico dat de commissie aangekeken wordt voor het missen van een norm en hoe ga je daarmee om? Het is belangrijk hier het gesprek over aan te gaan, want de bodemsector / het werkveld zegt: we kunnen niet zonder.

Verder proberen we als adviesbranche in gesprek te komen met ILT over bodemsignalen, want een open gesprek daarover is van belang maar niet vanzelfsprekend.

Voor wat betreft microplastics, dit wordt veel aangetroffen in water en waterbodems, maar minder in grond. Er is al veel informatie, maar nu is er eerst een normstelling nodig.

In asbestonderzoek is het van belang om de fysieke belasting voor personeel te verminderen. De NEN-normen moeten op de schop.

Joop Jansen / Boskalis, NVPg (Nederlandse Vereniging voor Procesmatige Grondreinigers)

Joop geeft aan reikhalzend uit te kijken naar de wijziging van de Rbk. Verder merkt hij veel publieke en media-aandacht voor bodemkwaliteit en circulair hergebruik. In positieve zin wat betreft de bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen, maar ook in negatieve zin als het gaat om risico's voor het milieu. Onze leden staan voor de kwaliteit van de geproduceerde producten en grondstromen, maar het publiek daarvan overtuigen is niet altijd vanzelfsprekend. We lopen er daarbij ook tegenaan dat bestuurders onrealistische beloftes doen, die technisch niet altijd haalbaar zijn.

3. Terugblik SIKB Jaarcongres

Henk blikt terug op het Jaarcongres: een mooi congres met een goede opkomst en op een prima locatie. Inhoudelijk is er weinig commentaar gekomen; we hebben juist veel positieve reacties gehad.

Ronald merkt op dat alleen de reistijd tegenviel. De locatie was prachtig, maar als het de volgende keer beter met OV bereikbaar is zou dat fijn zijn. Henk geeft aan dat we nu bewust voor de afwisseling een iets meer decentrale plek hebben gekozen, maar bevestigt dat het congres volgend jaar op een vertrouwde locatie in Den Bosch plaatsvindt.

Willem merkt op dat de gemiddelde leeftijd van de aanwezigen relatief hoog was. Hij roept op om ook te verjongen en te kijken naar bijvoorbeeld de jongerenregeling bij BodemBreed.

Ronald geeft aan collega's te hebben gevraagd mee te gaan, maar die krijgen daar geen tijd voor. Verschillende personen bij ILT mochten ook niet aansluiten, want die waren vorig jaar al geweest. Het is bij overheden dus vrij slecht geregeld en dan wordt de aanwas lastig. Ronald geeft aan niet goed te weten hoe SIKB dat kan ondervangen. Arjan geeft aan dat hij het gevoel heeft dat meer mensen aansluiten bij BodemBreed in plaats van het SIKB. Daar is een ander programma, meer gericht op de beleidsmakers en managers.

Tom stelt dat het SIKB congres juist iets is wat medioren nodig hebben. Bij BodemenergieNL komt deze worsteling ook voor. SIKB geeft aan daarom juist de studieprijzen te hebben geïntroduceerd, omdat het toch een vrij inhoudelijk congres is.

Willem vraagt zich af hoe het SIKB-congres aan zijn sprekers komt. Henk geeft aan dat het SIKB-programmabureau elk jaar uit haar midden een congresteam benoemt en het programma zelf verzint. De keuze om het congres te splitsen in een plenaire sessie en deelsessies is een bewuste. Sprekers voor deelsessies zijn gemakkelijker te vinden, al houdt dat wel het risico in dat de sprekers vaak de 'usual suspects' zijn.

Kennis van kwaliteit in bodembeheer

Omdat het SIKB Jaarcongres in het teken stond van het 25-jarig jubileum van SIKB, werd zowel terug in de tijd gekeken als vooruitgeblikt naar de komende 25 jaar. In een 'tijdcapsule' konden bezoekers hun boodschap aan de bodemprofessional van de toekomst meegeven. De leden van de programmaraad gaan aan de slag met het vertalen van de ingevulde 'tijdcapsules' naar adviezen aan SIKB, zie agendapunt 4.

4. SIKB-Jaarplan Bodembeheer 2026

In het jaarplan verwoordt SIKB de koers die de stichting volgend jaar vaart op het gebied van bodembeheer. In twee subgroepen wordt geadviseerd over mogelijke projecten/activiteiten voor 2026 op basis van de input die op het SIKB Jaarcongres werd meegegeven in de 'tijdcapsules'.

Groep 1: Tom, Ronald, Dirkjan

- EU-richtlijn: uniformiteit op Europese schaal levert enerzijds weerstand op, want dit is maatwerk. Anderzijds moeten in de basis wel kaders worden gesteld aan (in beeld brengen van) biologische, chemische en fysische kwaliteit. Wij hebben dan wel geen directe invloed op de EU-richtlijn, maar zijn mogelijk wel gesprekspartner in wat die betekent voor Nederland. Een voorbeeld is het vertalen van de Europese normen voor bodemenergie.
- Administratieve inspanning: is uniformering mogelijk in decentrale regels? Als voorbeeld wordt het omgevingsplan genomen: nu hebben alle gemeenten een eigen omgevingsplan, maar wellicht kan een landelijk 'standaard' omgevingsplan met bodemregels behulpzaam zijn. Vervolgens kunnen gemeenten dan natuurlijk hun eigen keuzes maken, maar het gaat om herkenbaarheid in de basis.
- Samenwerking en communicatie: SIKB geldt als spil voor beleid, markt, wetenschappelijke kennis en het publiek. In de kennisdoorwerking mag SIKB een actievere rol aannemen. Dit komt verder bij agendapunt 6 (Bodembreed Academie) ook aan de orde.
- Toekomst schone bodem: er is al veel veranderd. Het is belangrijk om te leren van eerder gemaakte fouten, daarop te reflecteren en erover te communiceren, ook over eerdere successen. SIKB moet daarom ook terugkijken op het afgelopen jaar.
- AI: er heerst nog veel angst voor AI, maar steeds meer mensen gaan het meer en meer gebruiken. Gebruik het pas als je er meer over hebt geleerd. Experimenteren met AI kan, maar weet hoe het werkt en gebruik AI verantwoord.

Groep 2: Arjan, Joop, Arjan

- AI kan dienen als digitale ondersteuning om kennis goed te blijven borgen.
- De rol van SIKB in het stimuleren van innovatie in de markt: schema's moeten snel worden kunnen opengesteld voor nieuwe technieken, maar dat proces versnellen blijkt lastig in de praktijk. Bijvoorbeeld bij geofysische meettechnieken blijft de vraag hoe breed deze technieken beschikbaar zijn, en of ze voldoen aan de eisen en het milieubelang.
- Opleiden en verjongen: de pool van toekomstige medewerkers is al schaars en wordt in de toekomst nog schaarser. Daar moet extra focus op komen.
- Breder wordende bodem: ook fysische en biologische bodemkwaliteit worden steeds meer bij de bodem betrokken. Er moet een landelijke visie komen waar wij binnen bodem voor staan en welke richting we op gaan met elkaar. Vitale en gezonde bodems moeten meer een plek krijgen. Ook successen moeten worden gedeeld. Samen moet en kan het anders.

In de plenaire terugkoppeling wordt geconstateerd dat circulariteit in beide groepen niet is genoemd, maar wel ook een grote rol speelt op de agenda voor 2026.

Wat betreft het vervolgproces: het is wenselijk om het jaarplan eind dit jaar of begin 2026 ter vaststelling aan te kunnen bieden aan het bestuur, eventueel in een schriftelijke ronde. De programmaraad is de primaire afzender van het stuk. In de programmaraad van december wordt een eerste concept besproken. Het streven is het jaarplan t.o.v. eerdere jaren sterk in te korten.

5. Kennisinstructuur werkveld bodem en ondergrond

Maurits Hummel (ODNL), Marco Vergeer (Haskoning) en Jan Willem Strebus (ODNL) zijn digitaal te gast in de vergadering.

Maurits verzorgt als kwartiermaker een presentatie over de Kennisinstructuur vanuit het interbestuurlijk programma VTH (IBP-VTH) die door ODNL wordt vormgegeven. Deze kennisinstructuur is inhoudelijk in de breedte gericht op de fysieke leefomgeving, met ook expliciet aandacht voor het thema bodem en ondergrond en kenniscoördinatie via ODNL op elk thema.

Marco geeft een presentatie over de versterking van de kennisinstructuur die vanuit de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond een impuls krijgt. Rijkswaterstaat zal de basisorganisatie vanuit deze kennisinstructuur gaan hosten en er zijn middelen beschikbaar voor kenniscoördinatie (landelijk en regionaal, op provinciale schaal) en voor het oppakken van beide kennisvoorstellen.

Maurits en Marco benadrukken beide dat de kennisinstructuren in nauwe samenhang met elkaar worden opgezet en op het thema bodem en ondergrond waar mogelijk de verbinding zoeken. De slides van beide presentaties worden meegezonden met de notulen.

Jan Willem Strebus vertegenwoordigt ODNL in het Bestuur van SIKB en reflecteert vanuit dat perspectief op de beide kennisinstructuren. Hij ziet dat de kennisinstructuren sterk op het publieke deel van het werkveld gericht zijn. SIKB is juist ook op de markt gericht en niet alleen op de overheid. SIKB kan daarmee een belangrijke schakel zijn in het vertalen van kennis naar de praktijk, bijvoorbeeld via borging in protocollen, als schemabeheerder. Ook de verbinding met de Bodembreed Academie als instrument is een kans. Jan-Willem pleit ervoor om SIKB goed te betrekken om kennis goed te laten stromen.

Willem benoemt dat hij dit een spannende fase vindt in het kennislandschap: als de plannen doorgaan, hoe vindt dan coalitievorming plaats en hoe wordt het bedrijfsleven betrokken?

Henk sluit zich aan bij Jan Willem en benoemt dat 'stromen' twee kanten op werkt: kennis laten landen in de sector is van belang, maar er is ook veel kennis aanwezig in de sector. In die verbinding kan SIKB ook een rol spelen. Daarnaast is de vraag of ook internationale ontwikkelingen binnen de scope vallen, bijvoorbeeld kijkend naar de knelpunten vanuit Europese richtlijnen en standaardisatie.

Dirkjan pleit ervoor om goed te kijken naar wat het bedrijfsleven aan kennis in huis heeft. Het is begrijpelijk dat dat lastig is, want 'de sector' is heel breed, maar een goede nulmeting hoe het nu buiten gaat en waar men tegenaan loopt is van belang. Dirkjan biedt zich aan als gesprekspartner. Tom sluit zich bij dit aanbod aan en onderstreept het belang om deze signalen via SIKB en/of brancheverenigingen te kanaliseren.

6. Toekomstverkenning Bodembreed Academie

Bodembeheer Nederland en SIKB hebben bureau OchtendMensen ingeschakeld voor een toekomstverkenning voor de Bodembreed Academie. Olmo Doosje en Tijs Bergmans (Twynstra Gudde / OchtendMensen) zijn te gast en geven een toelichting op deze toekomstverkenning.

Het online leerplatform bodem en ondergrond bestaat nu 4 jaar. Wat begon met een idee voor kennisborging, is inmiddels uitgegroeid tot een online leerplatform met ruim 2.200 gebruikers en 137 te volgen leermodule's. Na deze eerste fase van groei en ontwikkeling is het tijd om wat verder vooruit te kijken. Welke rol vervult de Bodembreed Academie in de nabije en verdere toekomst? En wat is ervoor nodig om die rol goed te kunnen (blijven) vervullen?

Aan de leden van de Programmaraad wordt gevraagd om mee te denken over de toekomst van het platform. Daarbij komen een aantal vragen aan de orde over de positionering van het platform. Is de academie een opleidingsaanbieder, of vooral een kennisplatform en wat is de daarbij behorende doelgroep (jonge professionals, bestuurders, publiek, experts)? Ook de verhouding ten opzichte van andere initiatieven (kennisprogramma's, expertisecentra, maar ook hogescholen etc.) wordt besproken, met daarbij de expliciet uitgesproken wens om niet te gaan concurreren. De Bodembreed Academie wordt als kans gezien om jonge professionals te enthousiasmeren en voor het behoud van kennis voor de sector, als reactie op de vergrijzing die plaatsvindt in de sector. Ook de thematiek (meer uitvoeringsgericht of ook beleidsmatig) komt naar voren als een aandachtspunt waarover de Academie een keuze te maken heeft richting de toekomst.

7. Concept-verslag 17 maart 2025 en presentaties 12 juni 2025

De programmaraad geeft de volgende aandachtspunten mee bij het concept-verslag:

- Pagina 1: de duiding 'initiatief van Rijkswaterstaat' graag verwijderen.
- Pagina 2: de passage over verbinding en overzichten ontwikkelen door OD's wordt verhelderd. Waar het om gaat is dat OD's het beste overzicht hebben van wat speelt en dus een verbindende rol kunnen spelen, bijvoorbeeld als het gaat om BoToVa.
- Pagina 3: vitale bodems liggen niet primair bij de programmaraad bodembescherming, maar bij de programmaraad bodembeheer, waar aan de orde wel in nauwe samenwerking.

De op- en aanmerkingen op het conceptverslag van 17 maart worden verwerkt in de definitieve versie van het verslag.

De actiepunten in het verslag worden langsgelopen:

- 37: De term 'acceptabel risico' is besproken in de programmaraad en in het programma Kwalibo, dat inmiddels is afgerond. SIKB kan een rol spelen in het dichten van hiaten op het gebied van de ketenaanpak; voor bouwstoffen loopt dit al, o.a. via het spoor herijking bodemregelgeving. Deze actie kan vanuit de programmaraad worden afgerond, omdat het nu belegd is.
- 39: Er wordt hard gewerkt aan de privacybescherming van veldwerkers. Het gaat niet alleen om rapportages maar ook om veldwerkformulieren. De actie, in combinatie met het dossier 'natte handtekening' loopt en op dit moment is het onderwerp van gesprek in het CCvD. Deze actie kan daarmee van de actielijst van de Programmaraad afgevoerd worden.
- 44: De zoektocht naar vervanging voor René Zijlstra loopt nog. Deze actie blijft staan.
- 51: Er loopt momenteel een definitiestudie. Deze actie blijft staan.
- 58: De actie om VNG en VNG-WEB te benaderen loopt nog. Daar wordt IPO aan toegevoegd.

De overige acties zijn inmiddels afgerond en zijn van de lijst gehaald.

8. Rondvraag/actualiteiten

Er zijn geen punten voor de rondvraag

9. Voorstel vergaderdata 2026 en sluiting

De vergaderdata zijn vastgesteld en het outlookverzoek wordt verzonden. Er komt ook een extra vergadering tussen maart 2026 en oktober 2026, omdat de periode daartussen te lang is. Een alternatief is om de vergadering van maart te verzetten naar april of mei.

De voorzitter sluit de vergadering om 12:35 en alle aanwezigen worden bedankt voor hun inbreng.

Vergaderschema Programmaraad Bodembeheer 2025

Maandag 8 december 2025	9.30 – 12.30 uur	Seats2meet, Utrecht
-------------------------	------------------	---------------------

Voorstel vergaderschema Programmaraad Bodembeheer 2026

Maandag 16 maart 2026	9.30 – 12.30 uur	[nader te bepalen]
Donderdag 11 juni 2026	13.00 – 16.30 uur	[nader te bepalen]
Maandag 12 oktober 2026	9.30 – 12.30 uur	[nader te bepalen]
Maandag 7 december 2026	9.30 – 12.30 uur	[nader te bepalen]

Openstaande actiepunten uit voorgaande overleggen Programmaraad Bodembeheer

Nr.	Omschrijving	Actiehouder	Datum
44	Nieuwe afgevaardigde vanuit de opdrachtgevende overheden zoeken ter vervanging van René Zijlstra	HKo i.o.m. René Zijlstra	11-12-2023
51	Bij hergebruik van grond en bagger we lopen aan tegen slechte kwaliteit van bodemonderzoeken. Daardoor nemen de risico's toe. SIKB is een definitiestudie gestart.	HKo	7-10-2024
58	VNG en/of VNG-WEB en IPO benaderen voor vertegenwoordiging in Programmaraad Bodembeheer.	SIKB i.o.m. René Smolders (VNG)	17-3-2025